

ČÁST B: KONTROLNÍ ZÁVĚRY

19/93

**Kontrolní závěr z kontroly hospodaření se státními finančními aktivy a pasivy
a se státními zárukami**

Kontrolní akce byla zařazena do plánu kontrolní činnosti Nejvyššího kontrolního úřadu pod č. 19/93.

Kontrolu provedla skupina kontrolujících z Odboru státních příjmů NKÚ na Ministerstvu financí (dále jen „MF“).

Cílem kontroly bylo posoudit operace s prostředky státních finančních aktiv a pasiv při rozdělení bývalé federace ve vazbě na příslušné právní normy, prověřit postup MF při poskytování státních záruk a prostředků ze státních finančních aktiv a pasiv ČR v období od 1. 1. 1993 do 31. 3. 1994.

Proti kontrolním protokolům nebyly ze strany MF podány námitky.

K o l e g i u m Ú ř a d u na svém XXII. zasedání dne 14. listopadu 1994

s c h v á l i l o usnesením č. 2/XXII/94
k o n t r o l n í z á v ě r v tomto znění:

A. Federální ministerstvo financí

1. nedodrželo ustanovení bodu 2 d) usnesení vlády České a Slovenské Federativní Republiky č. 473 ze dne 25. července 1991, které stanoví:

„Vláda ... souhlasí ...

d) aby intervenční nákupy potravinářského obilí byly zabezpečeny ze státních finančních aktiv federace prostřednictvím Správy federálních hmotných rezerv s tím, že tržby z vývozu tohoto obilí budou převedeny zpět do státních finančních aktiv ...“

O d ů v o d n ě n í:

K bodu A 1

Nedodržení tohoto ustanovení bylo zjištěno při kontrole účtu „Zvláštní účelové prostředky“ státních finančních aktiv a pasiv ČR, a to v souvislosti s vratkou půjčky od Správy státních hmotných rezerv ve výši 10,7 mil. Kč po 1. 1. 1993.

FMF totiž v roce 1992 v rozporu s citovaným ustanovením usnesení federální vlády vyslovilo souhlas, aby část prostředků z tržeb za prodej obilí z intervenčního nákupu byla použita až do výše 859,4 mil. Kčs na úhradu rozpočtem nezajištěných potřeb nákupu chemického koncentráту uranu do federálních hmotných rezerv;

2. porušilo ustanovení § 21 zákona Federálního shromáždění č. 563/1990 Sb., o rozpočtových pravidlech federace, které mj. stanoví:

„Prostředků z dalších finančních operací federace lze použít pouze se souhlasem vlády České a Slovenské Federativní Republiky.“

O d ů v o d n ě n í:

K bodu A 2

Použití prostředků státních finančních aktiv z dalších operací v roce 1992 (viz odůvodnění k bodu 1) nebylo podloženo souhlasem vlády ČSFR, ale pouze rozhodnutím ředitele Odboru státního rozpočtu FMF ze dne 10. července 1992.

B. Ministerstvo financí České republiky

1. neplnilo ustanovení § 6 odst. 1 zákona č. 97/1974 Sb., o archivnictví, ve znění zákona č. 343/1992 Sb.:

„Státní orgány, obce, jiné právnické osoby ... jsou povinny zajišťovat odbornou správu písemností vzešlých z jejich činnosti, popřípadě z činnosti jejich předchůdců (včetně písemností došlých); dbají při tom o řádnou spisovou evidenci, o účelné a bezpečné uložení písemností a o jejich řádné vyřazování při skartačním řízení.“

O d ů v o d n ě n í

K bodu B 1

Při kontrole hospodaření se státními zárukami položky státních finančních aktiv vedené na účtu u České národní banky „Záruky za poskytnuté úvěry“ byly zjištěny nedostatky ve vedení dokumentace na MF.

Nedostatky ve vedení dokumentace byly zjištěny konkrétně při předložení originálů smluv k plnění státních záruk. V případě záručních smluv s a. s. Mitas Praha a a. s. Mesit Uherské Hradiště byly na MF k dispozici pouze fotokopie těchto dokumentů.

Vedení písemností na MF v době kontroly upraveno Spisový řád z roku 1984 a Skartační řád z roku 1977. Na MF však chyběla ucelená evidence dokumentace týkající se státních záruk za poskytnuté úvěry;

2. porušilo ustanovení bodu 3 přílohy č. 2 k usnesení vlády České a Slovenské Federativní Republiky

č. 192 ze dne 28. března 1991, ke zprávě o vývoji československých vývozních pohledávek k 31. prosinci 1990, které zní:

„U dodávek kontrahovaných do 30. června 1989 a uskutečněných po 15. dubnu 1991 bude proplaceno vývozci z prostředků státního rozpočtu 65 % úvěrové hodnoty vývozu.“

O d ů v o d n ě n í

K bodu B 2

K porušení došlo v položce státních finančních aktiv „Civilní vládní pohledávky vůči zahraničí v konvertibilních měnách“. Účty civilních vládních úvěrů pro MF ČR vedla Československá obchodní banka (dále jen „ČSOB“).

MF dopisem ze dne 24. září 1993 ČSOB obnovilo stoprocentní krytí dodávek na vývoz z prostředků státního rozpočtu na dodávky mlýnů do Alžírka.

Tímto postupem porušilo MF citované a v době kontroly stále platné vládní usnesení, kterým bylo zrušeno plné financování vývozu z prostředků státního rozpočtu. Celková částka prostředků státního rozpočtu použitá nad rámec vládního usnesení k 31. 12. 1993 činila 105,8 mil. Kč;

3. neuplatňovalo ustanovení § 30 odst. 2 vyhlášky č. 205/1991 Sb., o hospodaření s rozpočtovými prostředky státního rozpočtu České republiky a o finančním hospodaření rozpočtových a příspěvkových organizací, které zní:

„Organizace hospodařící s rozpočtovými prostředky je povinna při plnění rozpočtu dbát, ... aby efektivně využívala rozpočtových prostředků ...“

O d ů v o d n ě n í:

K bodu B 3

V roce 1993 došlo k čerpání státních záruk ve čtyřech případech a celková částka uhrazená státem ze státního rozpočtu k 30. 11. 1993 činila 600 mil. Kč.

Ve třech případech se jednalo o záruky za vnitřní úvěry (a. s. Mitas Praha, a. s. Konax Jihlava, a. s. Mesit Uherské Hradiště) a dále o realizaci státní záruky za zahraniční úvěr (s. p. Zetor Brno). Všechny tyto úvěry, u kterých byla realizována záruka státu, vznikly před rokem 1993.

Prověřením bylo zjištěno, že MF dodržuje ustanovení § 36 zákona č. 576/1990 Sb., o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky České republiky a obcí v České republice (rozpočtová pravidla republiky), ve znění zákona č. 189/1993 Sb., podle něhož je výše záruk v kalendářním roce limitována 8 % předpokládaných příjmů státního rozpočtu.

Realizované státní záruky za úvěry po formální stránce odpovídaly požadavkům. Splátky úvěrů a úroky z nich probíhaly podle splátkového kalendáře jednotlivých záručních smluv. Doba vzniku těchto smluv před rokem 1993 je vysvětlením pro skutečnost, že uzavřené smlouvy neobsahují zajišťující ustanovení o zástavě majetku. Tuto skutečnost dává až zákon č. 189/1993 Sb., kterým se mění rozpočtová pravidla republiky.

Podstatně jiná situace je při posuzování efektivnosti a návratnosti poskytnutých záruk. Podle současné hospodářské situace podniků, za jejichž úvěry stát převzal záruku, nebyla návratnost prostředků státního rozpočtu hlavním kritériem při poskytování státních záruk. Dodatečné zásahy v tomto smyslu do uzavřených záručních smluv však nejsou umožněny.

Tento stav dokumentuje například záruka za úvěr pro a. s. Konax Jihlava. V roce 1993 státní rozpočet uhradil za úvěr poskytnutý a. s. Konax Investiční bankou Praha dvě splátky ve výši 21,7 mil. Kč. Další splátky nebyly realizovány, protože podnik je v likvidaci a MF přihlásilo pohledávku do likvidačního řízení. K 30. 11. 1993 nebyla tato pohledávka dořešena.

V roce 1993 největší pohledávky státního rozpočtu vznikly u s. p. Zetor Brno realizací tří splátek úvěru k 31. 10. 1993 ve výši 546,1 mil. Kč. Jednalo se o splátky úvěru poskytnutého s. p. Zetor Brno od Z-Länderbank Bank Austria ve výši 809 mil. Kč s ručením MF.

Podstatná část úvěru sloužila k úhradě splátek úvěru Komerční bance, který byl rovněž zaručen MF. Záruční smlouvu MF podepsalo v prosinci 1992, přestože s. p. Zetor Brno v tuto dobu nesplnil svou povinnost ve splacení dočasné finanční výpomoci poskytnuté ze státního rozpočtu ve výši 179 mil. Kč a nebyly dány ani objektivní důkazy o schopnosti podniku uhradit své závazky v roce 1993. Realizace splátek úvěru Z-Länderbank Bank Austria z prostředků státního rozpočtu jen potvrdila neschopnost tohoto podniku vypořádat se se závazky z vlastních zdrojů. Přitom návratnost prostředků státního rozpočtu vložených formou státní záruky za úvěr je značně zpochybněna v průběhu roku 1993 provedenou privatizací bez vědomí a souhlasu MF.

S. p. Zetor Brno měl k 30. 9. 1993 závazky vůči státnímu rozpočtu 1 389 mil. Kč, z čehož bylo splatno pouze 640 mil. Kč. Z věcného hlediska tuto částku tvořily splátky úvěru ČSOB ve výši 206 mil. Kč a splátky návratných finančních výpomocí ve výši 434 mil. Kč.

Závazky vůči státnímu rozpočtu byly ponechány v bilanci zbytkového s. p. Zetor Brno.

Shrnutí:

Státní finanční aktiva a pasiva představují významný blok mimorozpočtových finančních prostředků. Objem státních finančních aktiv k 31. 12. 1993 činil dle státního závěrečného účtu 220,7 mld. Kč a pasiv 158,8 mld. Kč.

V zastoupení státu zajišťuje správu státních finančních aktiv a pasiv MF, jak to vyplývá z § 18 zákona č. 576/1990 Sb.

Na operace ve státních finančních aktivech a pasivech se však nevztahují, s výjimkou některých ustanovení zákona o státním rozpočtu na příslušný rozpočtový rok a vyhlášky č. 205/1991 Sb., žádné jiné

obecně závazné a platné zákonné normy. Jejich používání je upraveno pouze interními směrnici MF.

Tento stav vyžaduje, aby nová ekonomická a finanční hlediska spojená s používáním, účetnictvím a evidencí státních finančních aktiv a pasiv, jakož i jejich jednoznačná specifikace byly zapracovány do novely zákona o rozpočtových pravidlech republiky.

V souladu s plánem kontrolní činnosti NKÚ kontrolní závěr vypracoval člen Úřadu Ing. Karel Bidlo.